

ŠT. 2, LETO 2018, LETNIK 51

NAŠ ZBORNIK²

ZVEZA DRUŠTEV ZA POMOČ OSEBAM Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU SLOVENIJE

PEPE

ZVEZA
SOŽITJE

Vrtnarjenje

F FUNDACIJA ZA
FINANCIRANJE
INVALIDSKIH IN
HUMANITARNIH
ORGANIZACIJ
REPUBLIKE
SLOVENIJE

VRTNARJENJE

Ljudje radi počnemo stvari, pri katerih se vidi sad dela. Prekopan vrt, poravnana zemlja, potka med gredicami, in že je vrt povsem drugačen, kot je bil malo prej, ko je zemlja komaj pokukala izpod snega. Človeka obide preprosto zadovoljstvo, ko je vrt videti urejen. Ko zacvetijo narcise in tulipani, modre, vijolične in rožnate trajnice ob robu gredic, pa bi si najraje prinesel stol ali pa se naslonil na ograjo in užival v prebujeni pomladi.

Za ljudi, ki radi čutimo zemljo pod prsti, je delo na vrtu užitek, pa čeprav so kosti že stare in obrabljene. Žal mi je ljudi, ki v sebi nimajo te prvinskosti, potrebe nekaj posaditi in pridelati. Vsako opravljeno delo na vrtu se zlahka opazi. Na zadovoljstvo ni treba čakati, ker je vidno takoj. Na prazne gredice posadimo sadike solate, in že je vrt drugačen. Posejemo semena, zalijemo grede, jih pokrijemo s kopreno, in spet je vrt spremenjen. Rastoče sadike in plevel znova spreminjajo podobo vrta. Spreminja ga narava in spreminjamo ga sami s svojim delom.

V ustanovah, ki se ukvarjajo z vzgojo in izobraževanjem, delom in varstvom otrok, mladostnikov in odraslih, se zavedajo pomena dela, ki ga omogoča kos zemlje v šolski ali zavodski okolici. Zemljišča spreminjajo v rožne grede za lep pogled, v zelenjavne grede, s katerih pobirajo pridelke in iz njih pripravljajo obroke zdrave hrane. Obirajo sadeže in se učijo, kako jih predelati za zimo. Opazujejo čebele in čmrle, mravlje in deževnike in pozimi skrbijo za ptice.

Ob delu se človek največ nauči. Tudi na napakah. Pomembno je, da ob njem uživa. In če vidi sad svojega dela, bo ob delu zagotovo užival.

Naj bo tokratna vsebina Našega zbornika, namenjena vrtnarjenju, spodbuda za vse starše in poklicne vzgojitelje ali učitelje, da učenje, delo in zabavo popestrijo vsaj z lončki in koriti zemlje z rožami, zelišči, sadikami na oknih ali balkonu, če drugega koščka zemlje nimajo.

Tereza Žerdin

NAŠ ZBORNIK

leto 51 - št. 2/2018
SLO ISSN 0340-655X
udk 376,3

Zbornik izdaja:

Zveza Sožitje - zveza društev za pomoč
osebam z motnjami
v duševnem razvoju Slovenije
Ljubljana, Samova 9,
Telefon: 01/43 69 750
Faks: 01/43 62 406
E-pošta: info@zveza-sozitie.si
http://www.zveza-sozitie.si
Izhaja šestkrat letno

Založnik:

FORMA 1 d.o.o., Ljubljana

Založniški svet:

Anka Pori, Matilda Šuman,
Helena Primc, Slava Donko,
Elizabeta Tučič

Uredniški odbor:

Tereza Žerdin, Lili Milošević,
Helena Primc, Tina Žnidaršič

Glavna in odgovorna urednica:

Tereza Žerdin

Jezikovni pregled: Vlasta Kunej

Oblikovanje: Aleša Vukosavljevič

Tisk: FORMA 1 d.o.o.,

Samova 9, 1000 Ljubljana
Tel: 040 474 866

Celoletna naročnina:

17,90 EUR, za ustanove 38,30 EUR,
9,5% DDV je vključen v ceno.

Naročnino poravnajte na naslov:

Forma 1, d.o.o.
Samova 9, 1000 Ljubljana

Številka transakcijskega računa:

02036-0012027662

pri Novi ljubljanski banki d.d.

Fotografij in rokopisov ne vračamo.

Gradivo za naslednjo številko mora
biti v uredništvu najkasneje
do 5. v mesecu pred izidom!

Na naslovni strani:

Vrt na OŠ Ljubo Šercer
v Kočevju

Prihajajoče teme v letu 2018:

OBLAČENJE, SPROŠČANJE, PREHRANA, OBDAROVANJA

VRTNARJENJE

VRTOVI NA KORENIKI

Vrtove imam rad. Kadar vrtnarim ali sem samo na vrtu, se počutim res živega, kot da me vrt poveže z globokim, blagodejnim virom energije. Vrtovi vnašajo radost v življenje številnim, ki si prizadevajo razumeti stresen in morda celo nor svet in se spoprijeti z njim.

Graham Bell, Permakulturni vrt

Eko-socialna kmetija Korenika je v osrčju Goričkega, v vasi Šalovci. Poslanstvo Korenike je usposabljanje, socialno vključevanje in zaposlovanje oseb iz ranljivih družbenih skupin pa tudi negovanje krajine ter ohranjanje naravne in kulturne dediščine. Korenika je podjetje. Na naših zeliščnih in zelenjavnih vrtovih pridelujemo zelenjavo in zelišča, ki jih predelujemo v visokokakovostne prehranske izdelke. Imamo tudi veliko obiskov. Otroke iz vrtcev in šol, turiste in vedoželjne obiskovalce seznanjamo z na-

šim znanjem. Na Koreniki deluje tudi enota Večgeneracijskega centra Pomurje z imenom Štorklja. V življenju na Koreniki tako sodeluje vse več domačinov iz goričkih vasi, ki si pridobivajo nova prijateljstva in znanje. Zavest o ekoloških načinih ravnanja z zemljo in pridelovanja zdrave hrane je vse močnejša in prav je tako. Vrtovi na Koreniki so tako postali veliko več kot naravi prijazno pridelovanje in predelovanje zelišč in zelenjave, ki so vir našega zaslužka. So način življenja in ustvarjanja skupnosti ljudi.

Največ je oseb, radi težav s telesnim ali duševnim zdravjem tak način dela in življenja še posebno potrebujejo. Med njimi je skupina mladih, ki so zaradi zmanjšanih delovnih zmožnosti udeleženi v programu Socialna vključenost. S skupino smo se pogovarjali o naših vrtovih in vsem, kar vedo o njih. Tudi sama sem se v pogovoru prepričala, da so se naučili veliko in da se na Koreniki zelo dobro počutijo, kar mi je v veliko veselje.

Zelenjavni vrtovi, ki se raztezajo približno na enem hektarju zemlje, potrebujejo veliko nege in prav posebno skrb, saj je na Goričkem v poletnih mesecih pogosto suša in primanjkuje vode za zalivanje. Februarja smo na Koreniki izpeljali delavnico Vzgoja sadik, na kateri so si naši zaposleni in obiskovalci pridobili dodatno znanje o setvi. V lončke smo posejali semena in jih postavili na toplo, v rastlinjak, kjer so ob drugih sadikah deležni toplote in svetlobe. Ob tem

skrbno pazimo, da imajo pravišnjo količino vode. V toplejših mesecih bomo sadike presadili na vrtove, kjer jih bomo negovali ter zavarovali s folijo in zaščitnimi mrežami. Če bo narava prijazna, bomo na vrtovih pobrali rdečo peso, paradižnik, papriko, pastinak, čebulo, česen, stročji fižol, kumare in druge vrste zelenjave za sušenje, vlaganje in vkuhanje.

Srce kmetije je naš zeliščni vrt. Ta je skrbno načrtovan in urejen. Je lepih, zanimivih oblik. V njem so terasaste grede, visoke in gomilaste grede. Ograde so iz lesenih tramov, med gredami pa so potke, s katerih je mogoče opazovati rast, negovati zelišča ali pa se sprehoditi. Vrt krasi zeliščna spirala iz opek. Na njenem vrhu rastejo zelišča, ki potrebujejo več sonca in manj vode, spodaj pa zelišča, ki potrebujejo več vode. Čebelnice pridno obletavajo vrt in se vračajo v naš čebelnjak, kjer nastaja slastni ekološki med. V vrtu so razvrščene klopce, ki jih uporab-

ljamo za počitek, opazovanje narave ali druženje pa tudi službeni sestanek je v naravi veliko prijetnejši kot v zaprtem prostoru. Naš vrt imamo zelo radi in obiskovalci so nad njim navdušeni, zato bomo to pomlad zeliščni vrt razširili. Naredili bomo grede okroglih oblik, prijetnih za oko, v njem bo tudi mlaka, kjer bo prostor za vodne rastline in žabice. Vodo imajo nadvse radi tudi kačji pastirji in naše račke, indijske tekačice, ki znajo v njej uprizoriti pravo cirkuško predstavo. Ker je veliko naših obiskovalcev otrok, bodo v njem tudi lesena igrala in utrjen krožni prostor za igro. Ta bo prišel prav tudi za razgibavanje odraslih ali kakšen ples v krogu, za katerega ni prestar prav nihče. In ko bo vrt obrodil, bomo v njem nabirali cvečice, stebela ali korenine zelišč. Na našem zeliščnem vrtu raste največ ognjiča, mete, melise, pegastega badlja, ameriškega slamnika, indijanske koprive, žajblja, sleza, limonske trave, vrtno materine dušice ... V

vrtu rastejo tudi maline, kamilice, lučnik in še veliko rastlin, ki imajo različne zdravilne učinke. Iz teh izdelujemo čaje, tinkture, mazila, likerje, tudi sirupe in še marsikaj. Obiskovalci na delavnicah zvedo tudi o pripravkih iz svežih zelišč, ki se uporabljajo za osvežilni napitek ali za lajšanje trenutnih tegob ob padcih, pikih in podobno.

Veliko zdravilnih rastlin poiščemo tudi v naravi. Nabiranja v naravi se prav posebno veselijo naši mladi. Prijetno se jim zdi zjutraj sesti v kombi in se odpraviti v naravo, od koder se vedno vrnejo s pripovedjo o veseli dogodivščini. Nabirajo materino dušico, bezeg, trobentice, šipek, lipo, čemaž, divji kostanj in še kaj. Tako je v našem lovskem likerju kar osemindeset različnih zelišč iz naših vrtov in okoliške narave.

»Služb« v naravi je v tem svetu vse manj, a vendarle narave ne moremo nadomestiti z ničimer. Povezanost z njo je nepogrešljiva za samo človeštvo pa tudi za vsakega

posameznika. Še posebno to velja za tiste, ki od malega živijo na podeželju in jih delo v naravi posebno veseli. Taki so tudi naši sodelavci, ki so ob koncu naše pogovorne delavnice povedali, kaj jim pomeni delo na Koreniki.

Simon Kerčmar: Korenika mi pomeni vse. Tu sem kot doma. Rad imam delo v naravi. Sodelavci se med seboj dobro razumemo in spoštujemo.

Matej Šandor: Na Koreniki so dobri mentorji in kolegi. Delo je zanimivo in raznoliko.

Benjamin Bačič: Delo ni težko, ker delam, kar znam in zmorem. Rad delam prav vse.

Sebastijan Tivadar: Vedno sem si želel delati na kmetiji. Tu se dobro počutim in imam dobro družbo.

Jožica Šanca: Doma sem v bližini. Delo me veseli in vsi ljudje so dobri.

Jasna Hartman: Tu se odlično počutim. Najraje hodim nabirat v naravo.

Mihael Črepinko: Ne vem, kaj bi brez Korenike. Tu se dobro počutim, tudi ko imam drugje težave.

Simon Šadl: Na Koreniko sem prišel šele pred kratkim in se še navajam. Zelo se veselim dela na vrtu.

Anamaria Magdič (mentorica): Veliko koristnega ustvarjamo v sodelovanju z naravo. Delovno ozračje je zelo pozitivno. Domov odhajamo vedno zadovoljni in veseli.

Jožica Grlec (mentorica): Najlepše je, ko našemu skupnemu trudu pomaga narava in poberemo obilen pridelek. Že zdaj je lepo in se veselimo, ker je rastlinjak poln. Na vrtu delati pa je še veliko lepše. Delo je odgovorno in vedno se je treba česa učiti. Pomembna je pomoč vsakega člana naše velike družine.

Lili Milošević, Eko-socialna kmetija Korenika

KAPLJICA ROSE

V dlan sem jo ujela,
drobno kapljico rose.
Zasijala je,
svetli biser,
se razlila v dlani
in padla na tla.
Zemlja jo je posrkala vase
in spočela novo Življenje.

Dragica Kološa, Društvo Sožitje Murska Sobota

ČLOVEK SE PREPROSTO NAVELIČA SIVE BARVE

Vrtnarjenje na Centru Janeza Levca na Dečkovi ulici sredi Ljubljane se je začelo s pogovorom učencev in učiteljev o šolski okolici in o tem, kaj bi lahko zboljšali.

Nekega dne se nam je ob pogledu na šolsko okolico, ki letos skupaj s šolskim poslopjem praznuje štiridesetletni jubilej, zdelo, da oko v neposredni bližini zaznava predvsem sivo in belo barvo. Pogrešali smo barve, žive, pisane barve, ki bi popestrile bivanje in počutje na šoli in v šolski okolici. Odločitev je bila preprosta in na dlani: potrebujemo pisane rastline, gredice, skalnjak ali manjši nasad, s katerim bi uresničili naše želje po barvitosti v šolski okolici.

Naša prva naloga je bila ureditev rožnih gredic ob zelenici vhoda v šolo. V bližnji cvetličarni so nam podarili rožne čebulice ter

nekaj trajnic in dišavnic. Kupili smo nekaj kosov vrtnega orodja, rokavice in si razdelili delo. Izmenično so si delo na gredicah razdelile štiri skupine učenk in učencev posebnega programa oddelkov vzgoje in izobraževanja.

Kmalu smo prerasli obdelovanje rožnih gredic in si omislili postavitev skalnjaka. Skale apnenca smo pripeljali z izleta po kraški pokrajini. Učiteljice so prispevale rastline, ki so jih vzgajale doma, v nekaj urah smo namestili skale in nanegli zemljo in že smo se lahko pohvalili, da imamo nova skalnjaka.

Dnevi odprtih vrat, ki jih že nekaj let načrtujemo tako, da učenci, starši in delavci na šoli skupaj urejajo šolsko okolico, so prijetna priložnost za pogovore vseh vpletenih. Izid

prijetnega kramljanja je postala zamisel o šolskem vrtu.

Nekaj pedagogov na šoli je staknilo glave in v nekaj stavkih o šolskem vrtu so povedali tole:

»Šolski vrtovi so izpeljava rednega vzgojno-izobraževalnega dela kot enega izmed temeljev vzgojnega izobraževanja. Dejavnosti učencev načrtujemo tako, da delajo samostojno, razumejo pomen dela in niso le opazovalci. Na šolskih vrtovih lahko izpeljemo različne oblike dela, poskuse, praktično delo, različne oblike samostojnega učenja, delo v skupinah ...

Šolski vrt je lahko učinkovita učilnica. Z njim lahko povežemo učence z naravo, ki je poglavitni vir njihove hrane, in jih naučimo osnov vrtnarjenja ter z njimi povezane spretnosti znanja. Z njim vnašamo interdisciplinarni prijem v različne predmete: matematiko, naravoslovje, umetnost, športno vzgojo. S šolskim vrtom lahko dosežemo več izobraževalnih ciljev, z vzgajanjem učencev za družbeno odgovornost do okolja vred. Učenci se obenem navajajo tudi na potrpežljivost, sodelovanje in timsko delo.«

Vodstvo šole je pokazalo zelo veliko razumevanja. Omogočilo nam je postavitve vrta na prisojni strani šole ter nakup vrtnih orodij in veliko vrtnega orodja. Pri načrtovanju vrta so bile dobrodošle zamisli vseh delavcev na šoli, ki jih vrt zanima ali pa so z vrtom povezani v zasebnem življenju. Veliko zamisli in želja pri načrtovanju vrta so prispevali tudi učenci in učenke posebnega programa. Z nekajdnevним delom, pri katerem so združili moči učenci in učitelji, je nastala sto petdeset kvadratnih metrov velika delovna površina, imenovana šolski vrt. Vrt je razdeljen na približno meter široke gredice ter stezice podobne širine, da lahko po njih hodijo tudi gibalno ovirani učenci. Pet

skupin učencev posebnega programa in učenci pri gospodinjskem pouku v nižjem izobrazbenem standardom skrbijo vsak za svojo vrtno gredo, na kateri pridelujejo kapusnice, sezonsko zelenjavo, jagode, začimbe, korenovke in razhudnike. Delo na vrtu načrtujejo učiteljice samostojno glede na sposobnosti otrok. Starejša skupina mladostnikov posebnega programa pa skrbi za košenje trave in obrezovanje vej na mejah šolskega vrta. Poseben del vrta je namenjen za vzgojo barvnih cvetic in trav.

Večina zelenjave, ki jo pridelamo na vrtu, se porabi sproti pri pouku gospodinjstva ali delovne vzgoje. Naš skupni cilj je pridelati toliko zelenjave, da jo uporabimo za jesenski piknik, ki ga načrtujemo zadnji dan pouka pred jesenskimi počitnicami. Šola se takrat spremeni v eno samo veliko kuhinjo. Iz razredov puhtijo omamne arome jesenskih glavnih jedi, začetnih jedi in sladic. To je tudi čaščenje obilne jeseni in njenih plodov ter razvijanje zavesti o pomenu pridelave lastne hrane za preživetje in uživanje. Družabno-kulinarični dogodek je odlično izhodišče za začetek jesenskih počitnic, ki jih zagotovo nestršno pričakujejo prav vsi.

Poznojesenski čas na vrtu izkoristimo za vzdrževanje, čiščenje in popraviljanje orodja in drugih pripomočkov.

Pozimi, ko na vrtu ni dela, se pedagogi, ki sodelujejo pri obdelavi vrta, posvetujejo o nadaljnjem delu, načrtovanju, zamislih in predlogih. V pogovorih o vrtu sodelujejo tudi učenci, ki izrazijo svoje želje in predloge. Preprosto znajo tudi povedati, kaj jim je na vrtu všeč in kaj ne. Popolnoma razumljivo je, da jim kaj ni všeč. Večina se jih pritožuje nad pogostim in trdovratnim odstranjevanjem plevela. Popolnoma razumljivo. Sicer jih najbolj navdušuje spremljanje rasti in brstenja na vrtu. Včasih poteka med učenci

pravo malo tekmovanje, njegov cilj je pojesti prvo zrelo rdečo jagodo. Opazovanje otrok in mladostnikov na vrtu je še posebno zanimivo, ko se vsak izmed njih po svojih zmoglostih loteva vrtnih opravil. V istem trenutku močnejši mladostnik z vso vnemo udriha po zemlji in prekopava, na sredi vrta deklica zaliva solato, nekje ob kraju se mlajši deček igra z zemljo in jo gnete.

Šolski vrt ima poleg številnih pozitivnih vplivov na učence in ožje šolsko okolje tudi svoje pomanjkljivosti. Šolski vrt lahko med poletnimi počitnicami popolnoma zamre in tako skoraj izniči vse delo in prizadevanje. Delo na vrtu zahteva celoletno nego in skrb, ki pa se zaradi narave pedagoškega poklica in poletnih počitnic učencev poleti povsem zmanjša. Ob koncu poletnih počitnic je podoba šolskega vrta resnično klavrna. Tone plevela ter nekaj nagnitih in osušenih vrtnin kazi romantično podobo cvetočega in rentabilnega delovnega prostora. Vendar nam to ne jemlje volje in veselja. Kmalu pride

september, ko se spet pojavi vrvež na vrtu in podoba vrta se spreminja iz ure v uro. Tako se iz sezone v sezono začne nov cikel šolskega vrta, ki bo bržkone živel tako dolgo, dokler bodo imeli ljudje željo in voljo za njegovo skrb in obdelovanje.

Zadnji dve sezoni nam proti boju s sušo pomaga šolski namakalni sistem, ki ohranja vrt pred propadom v vročih poletnih mesecih. Sistem deluje popolnoma samostojno in resnično prihrani veliko skrbi in naše energije.

V lanskem šolskem letu je naša šola sodelovala pri državnem projektu Šolski vrt, ki ga je organiziralo Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano v okviru sheme šolskega sadja in zelenjave. Šolski mentorji so poslušali kakovostna predavanja na temo ekovrta, pridobivali so praktično znanje in razrešila so se številna konkretna vprašanja v zvezi s šolskim vrtom. S tem projektom smo pridobili tudi dodatno vrtno orodje in vrtno pripomočke. Najdragocenejše pridobitve projekta so pa zagotovo nova sadna drevesa, ki smo jih zasadili v neposredni bližini našega vrta. Lahko si le želimo, da se jih ne bi polotile kakšne bolezni ali škodljivci. Prav tako si želimo, da bi bil šolski vrt zabaven in funkcionalen. Bil naj bi tudi čim preprostejši. Kljub različnim željam in zamislim je pomembno, da izberemo tiste, ki so izvedljive. Vrtni načrt vsako leto dopolnjujemo, zadovoljstvo učencev, ki uživajo v učenju na vrtu, pa je tisto, kar zares šteje.

Zdi se, da je petletno delo na vrtu minilo izredno hitro. Zdi se, da imamo še veliko dela. Zdi se, da je naš šolski vrt nastal zato, ker smo bili naveličani sive barve.

*Mateja Breznar, prof. defektologije,
Center Janeza Levca, Ljubljana*

KAKO SADIM JAGODE

ZEMLJO PRELOPATIM.

PLEVEL ODSTRANIM.

Z GRABLJAMI PORAVNAM ZEMLJO.

NAREDIM GREDICO IN POTKO.

NAREDIM LUKNJO V ZEMLJO. V LUKNJO DAM GNOJILO ZA JAGODE.

SADIKO JAGODE POSADIM V ZEMLJO.

ZALIJEM.

DODAM SLAMO, ZATO DA OSTANE ZEMLJA VLAŽNA IN JAGODE NE BODO UMAZANE.

LUKA GAŠPERLIN

KAKO PREKOPAVAM VRT

MOTIKO UPORABLJAMO ZA PREKOPAVANJE VRTA.

Z VRTA POBEREMO PLEVEL IN KORENINE.

MED PREKOPAVANJEM PAZIM NA PARADIŽNIK, ČEBULO, KROMPIR, PAPRIKO.

TEH RASTLIN NE SMEM POŠKODOVATI Z MOTIKO.

ARMIN PONJEVIĆ

ORODJE NA VRTU

GRABLJE UPORABLJAMO ZA GRABLJENJE IN RAVNANJE ZEMLJE.

Z MOTIKO PREKOPAVAMO ZEMLJO.

Z MALIMI MOTIKAMI OKOPAVAMO.

ZALIVAM Z ZALIVALKO.

LUKA PAJK

VRT NA OSNOVNI ŠOLI LJUBO ŠERCER V KOČEVJU

EAThing je ime projekta, katerega moto je: Misli globalno, jej lokalno.

Učitelji in učenci Osnovne šole s prilagojenim programom Ljubo Šercer smo že četrto leto člani Mreže šolskih ekovrtov, ki deluje v sklopu Inštituta za trajnostni razvoj. Z njihovo pomočjo, ob izobraževanju mentorjev, omogočanju strokovnega napredka z udeležbo pri mednarodnih projektih, srečanjih z drugimi šolami in vključevanjem v ožje in širše okolje stopamo naprej. Začeli smo s talnim vrtom ob robu šolske zelenice in intenzivnim ločevanjem odpadkov ter urejanjem kompostnika, ki je bistvo vsakega vrta. Vrt nam pomeni izziv in možnost pridobivanja različnega znanja in spretnosti za naše učence in učitelje. Starejši učenci pri

pouku izbirnih vsebin kmetijska dela in sodobno kmetijstvo sledijo kolobarjenju, spoznavajo »dobre sosede«, naredijo načrt zasaditve in ob pomoči mentorice pripravijo naloge za posamezne oddelke. Ob vrtu stoji maskota – strašilo Pepe – in še dve visoki gredi, ki ju dopolnjuje zeliščna zasaditev pletenih visokih gred.

Ne zmoremo sicer spremeniti in rešiti sveta, lahko pa oblikujemo in razvijamo osebnosti, ki bodo morda nekoč državljani sveta – to je moto evropskega projekta EAThing, pri katerem smo sodelovali dve leti. V sklopu tega smo obiskali ekološko kmetijo lokalnega kmeta, nadgradili vrt s kapljičnim namakanjem, pridobili vrtno orodje, sodelovali z lokalnimi vrtnarji in cvetličarji ter v

različnih delavnicah, organizirali velik dogodek, pri katerem smo združili širšo lokalno skupnost, sosednje šole, vrtnarje in cvetličarje, društva in posameznike. Ker nam ni vseeno in se zavedamo pomena lokalno pridelane hrane, pridno obdelujemo šolski vrt in žanjemo ter uživamo sadove svojega dela. Po šolskih hodnikih se širi vonj juh, kruha in pekovskega peciva, namazov, čajev, krehljev, marmelad, sokov, kisa in druge ozimnice ter dišečih mil. V prazničnih dneh spoznavamo šege in navade, pečemo krofe, medenjake, poprtnik, potice in še kaj. Februarja učenci že pripravljajo potaknjence okrasnega cvetja, ki bo krasilo okenske police, zunanjo učilnico in šolsko teraso. Pripravljajo tudi lončke za sajenje sadik paprik, feferonov in paradižnikov. Ker letošnja zima ne skopari s snegom, vsi skrbimo za lačne ptice.

Valerija El Habashy, mentorica Šolskega ekovrta

Poharje svetje Vrhnika 2017

1. dan: V nedeljo jutraj 20.8 sem se dalila v našo mentorico Urošo Valerija. Peljal nas je njeva sin Nejc, hvala za vajo, da Polona katla žurja na Jabar - ZA VSAKO BOLEZEN ROZ - CA RASTE. Počakalo nas je Vilma Kovak vadja tabara. Takoj so kosile počitek, malica in sprehod, dalili smo kafe, smo tudi baricali. Vadja programa Pika nam je razkazala gale nam je povedala nekaj nasvetov. Vrhniko nam je po p. plaha: Pa večini je sledil ples, ali pa desetih spot.

2. dan: 21.8. Jutraj telovadba, nato rajtali in sprehod. Po kosilu smo šli nabirat redovne rastline, saj smo imeli vanje, vse so mi bile všeč. Gledali smo tudi slike v frančih.

3. dan: 22.8. TOR. Pri jutranji telovadbi smo pobarvali vsak ena uroja. Po rajtalu je bil sprehod do Ručke baše in sarkul, potem pa narači po govedri stoji do katla žurja. Nato kosilo, hrana dalja in počitek so bile spantne igre dalili smo tudi medalje, odsevnike pa slikanje.

4. dan: SRE. 23.8. Po rajtku smo se udležali na Belvi, tam smo se zabavali. Peljali smo se v gozdala, kile me je vilo strah, hvala Vilmi, da mi je ta pamagala pregnati strah. Pa pogovor so mi vsi plahali. Danes smo imeli kosilo v naravi, mesek, salata in sok. Popoldne smo gledali film o Vrhniku in Piki. V katli smo imeli ples.

5. dan: CET. 24.8. Vsako jutro smo imeli besednico o harmoniki nam je igral Matic. Imeli smo delavnico orientacije, vseč mi je bila prva jama, predavanje o spalnosti in duševnosti o prigotavljanju. V zvezi smo naredili potko na tleh smo se tudi slikali. Vadil nas je Miro pa tudi program. Pa večerji smo razpisili ogrozi, pričla sta tudi Keko in Petja, dobili smo veliko dala razpisilni čas. Plesali smo na Maticova muvica, nata pa opat ali devetik.

6. dan PET. 25.8. To je bil dan, orientacijski pohod, razpeli smo plan v skratu, na cilju smo dobili naklad pri skratu, kjer so se skrivali majice na nas je super. Dobili smo tudi majice skrajše, akrosila sem ja o sanbam, pa ablakam in očki pa napis POHORJE. Dobili smo sadje, med, mapstnice pa knjigica se lepim napisom ter slika, sem jo nalepila v knjigico maji seminarji. Anže je razpisal na harmoniki. Pa večerji pa piknik in talent zabiranje na damav.

4 dan. SOB. 26.8. Pa večerji smo se poslovili od vseh prijateljev in prigotavljanje ter spremljvalcev - le jax, Valerija in Erik. Spili so karice in sab in se odpeljali na Kejem da Trojam na kope in nata damav. Kila mi je bilo rož. Dkala nas vse.

Barbara Oblak

VKLJUČEVANJE MLADOSTNIKOV Z MOTNJO V DUŠEVNEM RAZVOJU V PROJEKT NARAVA NAS UČI

Mladostniki, vključeni v šolski program Centra za usposabljanje, delo in varstvo Matveja Langusa, so v šolskem letu 2015/16 in 2016/17 sodelovali pri projektu Narava nas uči. Skupina mladostnikov je vsak četrtek obiskala biodinamični vrt za Osnovno šolo Radovljica, kjer jih je vedno toplo sprejel skrbnik vrta Aleš Jezeršek. Mladostniki so radi zahajali na vrt, to je bil pomemben vidik njihove socializacije, hkrati pa odlična priložnost za organiziranje pouka na prostem, kjer poteka pouk izkušnjijsko, z

uporabo konkretnih materialov. Aleš nas je s svojim znanjem skrbno vodil skozi procese pridelave hrane ter nam razumljivo in ustvarjalno predstavil, kako vzgojiti in pridobiti visokokakovostno hrano. Premik mladostnikov iz učilnic v šoli v naravno okolje pomeni tudi velik korak naprej k inkluziji in vraščenosti mladostnikov z motnjami v duševnem razvoju v naravo in zunanje okolje, hkrati pa izboljšuje splošne spretnosti mladostnikov – orientacijo, motorične spretnosti, sodelovanje, ocenjevanje in obvlado-

vanje tveganja. Vrt nam tako pomeni pomemben del usposabljanja in vključevanja v ožje okolje.

Na vrtu nam je Aleš dodelil svojo gredico, ki smo jo z njegovo pomočjo skrbno obdelovali. Na vrt smo zahajali od konca aprila do konca junija, med poletjem smo ob priložnosti prišli pogledat, ali je vrt obrodil kaj sadov, obiskali pa smo tudi sadovnjak, kjer so nas čakale sočne maline in robide. Septembra smo naše pridelke pobrali in pripravili vrt na počitek, ob tem pa smo sezono končali s kostenjevim piknikom.

Z delom smo začeli maja, ko je bilo treba razredčiti jagode in razrahljati zemljo po vrtu. Redčenje jagod je bilo trdovratno in težko delo, ki pa se je obrestovalo, saj smo toliko bolj čakali na dan, ko smo obirali sladke jagode. Aleš nas je seznanil s sadikami in semeni. Posadili in posejali smo redkvice, korenje, grah, solato, blitvo in sončnice. Ko je grah začel uspevati, smo napel-

jali mrežo, da se je lahko vzpenjal in lepo uspeval. Sončnicam smo priskrbeli palice, da se niso ukrivile in polomile. Na vrtu smo vsak teden opazovali, kako naši pridelki uspevajo, hkrati pa smo poskrbeli, da je bil vrt urejen. Najbolj smo se razveselili, ko smo lahko pokusili pridelke: sočne redkvice in paradižnik, papriko in korenje.

Pridobljeno znanje smo uporabili tudi na domačem vrtu, kjer smo pridelali bučke, korenje in rdečo peso.

Pridelke smo odnesli v Center ter jih porabili pri kuharski delavnici, pripravili smo si okusen, zdrav obrok. Kuhali smo zelenjavne juhe, pripravljali špinačne zavitke ter raznovrstne solate, ki smo jih pojedli kot prilogo. Nekaj buč pa smo shranili za noč čarovnic, jih izrezljali in postavili pred Center.

Veronika Andreuzzi

Izdelali: učenci 3. D (AO) Centra Janeza Levca Ljubljana - OE OVI Jarše pod mentorstvom Ane Svetičič, prof. def.

Novice iz Zveze Sožitje

direktorica: Mateja De Reya

Marec je **mesec občnih zborov**. Nekatera društva so sicer pohitela in občne zборе organizirala že konec februarja, vendar je velika večina to izpeljala marca. Večina društev je leto 2017 končala v skladu z načrtovanim. Če smo bili povabljeni, smo se predstavniki Zveze Sožitje občnih zborov z veseljem udeležili. Je pa tudi res, da je isti dan občni zbor sklicalo več društev, tako da smo se udeležili občnih zborov predvsem v tistih društvih, kamor zaidemo redkeje.

Izvršni odbor, ki je bil sklican za 27. marca 2018, je sprejel vsebinsko in finančno poročilo za leto 2017 ter bilanco stanja in bilanco uspeha Zveze Sožitje za leto 2017. V letu 2017 je **Zveza Sožitje poslovala pozitivno**. Vsi posebni socialni programi so bili uspešno izvedeni. **V programu Vseživljenjskega učenja** smo imeli leta 2017 882 udeležencev, z njimi pa je v programu sodelovalo 370 spremljevalcev in 55 vodij programov. Skupaj se je torej programa Vseživljenjsko učenje leta 2017 udeležilo 1307 posameznikov. **V družinskih programih** (ohranjanje psihofizičnega zdravja družin in štiriletni cikel) smo imeli 593 uporabnikov, z njimi pa je bilo v programih udeleženih še 100 izvajalcev programa. Ta dva programa sta največja posebna socialna programa od vseh, ki jih izvajamo na Zvezi Sožitje. **V programu Osebna asistenca** je bilo leta 2017 udeleženih 39 uporabnikov, 32 uporabnikov pa je redno obiskovalo program Dnevnega centra. **Pravna pomoč**, ki jo že vrsto let omogočamo na Zvezi Sožitje, je bila tudi lani organizirana dvakrat na teden – vsak ponedeljek in četrtek med 9. in 17. uro. Pomoč je poiskalo 304 uporabnikov, večina se jih je na našo pravnico Vesno Rebronja obrnilo večkrat. V sklopu informativne dejavnosti smo lani izdali **šest številčk Našega zbornika**, ponatisnili pa smo tudi **informativne zgibanke**. Zveza Sožitje izvaja **športni program** na državni ravni prek Specialne olimpijade Slovenije. V tem programu je lani sodelovalo 2290 udeležencev, kulturnih dejavnosti na državni ravni pa se je udeležilo 1198 posameznikov. Skupaj smo imeli lani 8347 uporabnikov programov, za varno in kakovostno izpeljavo pa je sodelovalo še 1460 izvajalcev.

Konec februarja smo se udeležili proslave ob **50. letnici CUDV Črna na Koroškem**, sredi aprila pa smo bili ob enakem dogodku povabljeni v **Varstveno-delovni center Tončke Hočevar** v Ljubljani. V njem so pripravili tudi posvet na temo **izzivi staranja**, kar je v zdajšnjem času nadvse aktualno.

28. februarja 2018 je **predsednik države Borut Pahor priredil sprejem za vsa društva Sožitje**. Namen sprejema je bil počastiti vsa društva Sožitje, ki praznujejo v letu 2018 okrogle obletnice delovanja. Na samem dogodku pa je bila izrečena pobuda, naj bi taka srečanja postala tradicionalna.

3. marca 2018 je **Društvo Sožitje Bela krajina** slavnostno oznamovalo 50. obletnico uspešnega delovanja. Enak jubilej je proslavilo 7. aprila 2018 tudi **Društvo Sožitje Kranj**. Obeh dogodkov sva se s predsednico z veseljem udeležili.

22. marca 2018 je bila organizirana **volilna skupščina Socialne zbornice Slovenije**. Na volitvah je bilo izvoljeno novo vodstvo te strokovne institucije. Predsednik Socialne zbornice Slovenije v tem mandatu je mag. Nace Kovač, drugače izvršni direktor nevladne organizacije Šent, za podpredsednico pa je bila izvoljena Breda Božnik, direktorica CUDV Dobrna.

V pripravi na programe za leto 2018 se je že začel cikel usposabljanja. Tako je bilo **usposabljanje za nove vodje programov** organizirano 10. marca v prostorih Zveze Sožitje, izobraževanje za vse vodje pa je potekalo 24. marca 2018 v prostorih Slovenijalesa. Udeležilo se ga je 30 vodij programov. Spremljevalci pa so imeli obvezno začetno in nadaljevalno usposabljanje v aprilu. Oboje je bilo organizirano v Ljubljani.

Predsednica Zveze Sožitje se je konec februarja kot članica nevladnih organizacij udeležila zasedanja **Odbor komisariata OZN za človekove pravice v Ženevi**, kjer je država Slovenija, natančneje Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti zagovarjalo uresničevanje Konvencije o pravicah invalidov v Sloveniji.

19. aprila smo se udeležili 28. prireditve **Zapojmo, zaigrajmo, zaplešimo**, ki je bila tokrat organizirana v Velenju. Organizator je bil Center za vzgojo, izobraževanje in usposabljanje Velenje.

Leto 2018 je **volilno leto tudi v Zvezi Sožitje**. Volilna opravila potekajo aprila po vseh regijah in društvih. Programsko-volilna skupščina pa bo predvidoma v drugi polovici maja.

Anka Pori, univerzitetna diplomirana psihologinja

PSIHOLOŠKI KOTIČEK

»AMPAK ČE JE PA V TEJ ŠOLI, JE PA (ŠE) NORMALNA?«

Ne dolgo tega je poklicala mama in prosila za pregled otroka. Zanimalo me je zakaj in sem jo to tudi vprašala. Pa je nekako povedala, da je učiteljica rekla, da je njena hči kar bister otrok. Zdaj jo pa zanima, kako bistra je.

Dogovorili sva se za pregled, čeprav mi niti prošnja za pregled niti razlog, ki ga je mama navedla, nista bila jasno razumljiva. Očitno imajo starši (mama) neko stisko in se želijo o tem pogovoriti, sem pomislila.

Deklico poznam od malega. Njen razvoj sem spremljala do všolanja. Z mamom sva predelovali njene strahove, stiske in žalost, ko je postajalo jasno, da se njena hči ne bo mogla všolati v redno osnovno šolo. Deklica je spregovorila namreč šele zadnje leto pred všolanjem. Zaradi cerebralne paralize je imela težave z grobo in fino motoriko. Njen kognitivni razvoj je bil upočasnen. Prepoznana je bila tudi kot otrok z avtizmom. Všolala se je v osnovno šolo z nižjim izobrazbenim standar-

dom. Starši so to sprejeli, vendar s težavo. Do omenjenega telefonskega klica nisem imela z njimi nobenih stikov več.

Zdaj je deklica stara enajst let.

Z deklico sta prišla na pregled oče in mama. Mislim, da očeta v prejšnjih obravnavah še nisem spoznala.

Vedno je prihajala le mama. Anamnezo sem dopolnila, med drugim tudi s tem, da je deklica ponavljala drugi razred. Tudi letos menda slabo kaže. A oče in mama mislita, da je sposobna več. Včasih jima tudi učiteljica reče, da je kar bistra. Prosila sta za ponovni pregled hčerkinih sposobnosti.

Deklica je seveda zelo napredovala od takrat, ko sva se nazadnje videli. Je primerno samozavestna. Čustveno se zdi stabilna in primerno obvladana. Solidno komunicira z menoj. Kar nekaj ve o svojem okolju. Komaj vidno še šepa. Je pa njena grafomotorika še vedno okorna. Njeno logično sklepanje in povezovanje sta zelo pomanjkljiva. Njena

raven izkazanega intelektualnega delovanja je enaka, kot je bila ob všolanju, na spodnji ravni lažje duševne manjrazvitosti.

S starši se pogovorimo o mojih opažanjih in ugotovitvah. V iskrenem pogovoru oče in mama povesta, da je deklčina učiteljica omenila, da bi naj morda začela razmišljati, da bi jo dala v posebni program vzgoje in izobraževanja. Ob tem sta bila prepadena.

»Kaj pa menite vi?« me izzoveta.

Spodbudim ju k razmišljanju o tem, kaj je ali bi bilo za njuno hčerko najbolje – dolgoročno. Kje jo vidita čez pet, deset, petnajst ... let.

Saj vesta, pravita, da ne bo mogla iti naprej v šolo in v službo in da bo pač z njima živela do konca.

Za zdaj pa želita, da bi še naprej hodila na to šolo.

Zakaj, je vprašanje, na katerega iščem logičen in smiseln odgovor.

Hčerka rada hodi na to šolo. Tu ima

prijatelje. Vse to že vem, saj sva se z deklico med pregledom tudi o tem pogovarjali.

Potem pa oče z očitno bolečino doda: »Ampak če je pa v tej šoli, je pa (še) normalna?!«

Zdaj mi postane jasno, zakaj sta oče in mam prišla. Želita slišati, da je njuna hči normalna (kar koli že to pomeni). Da sta tudi onadva normalna, da je njihova družina normalna. Čeprav hči obiskuje osnovno šolo z nižjim izobrazbenim standardom. Čeprav bo morda obiskovala posebni program vzgoje in izobraževanja.

Predsodki, zlasti očetovi, pred spremembo programa so še zelo močni. Je pa pripravljen razmišljati o tem in se pogovarjati. Predvsem pa ima hčerko rad. Zato vem, da bo zmožel razmišljati v hčerkino dobro, najboljšo. Le nekaj časa še potrebuje za to.

*Izdelali: učenci 3. D (AO) Centra Janeza Levca Ljubljana - OE OVI Jarše
pod mentorstvom Ane Svetičič, prof. def.*

GIBANJE V DELAVNICI CENTRA V ČRNI NA KOROŠKEM

Naše delo poteka od sedme do trinajste ure. Ob 11.30 naredimo krajši odmor. Najprej si pripravimo čaj ali toplo limonado. Za boljše počutje naredimo vaje za lepši dan. Vaje izberemo za vsako trimesečje. Tokrat smo izbrali odlične vaje, ki jih naredimo že zjutraj pri prvem odmoru. Odločili smo se, da jih podelimo tudi z vami. Za lepši dan iz Varstveno-delovnega centra Črna.

Tatjana NAPEČNIK

VAJE ZA DOBRO JUTRO

vaje za

DOBRO JUTRO

1. dvigi ramen in glave
Vajo izvajamo stoje ali sede. Z vdihom dvignemo rameni in glavo navzgor, z izdihom spustimo navzdol. Ponovimo 8x.

2. zasuki glave
Vajo lahko izvajamo stoje ali sede. Dihamo sproščeno. Brado spustimo na prsa, nato spustimo glavo (poglej levo ramo – pogled desno ramo). Ponovimo 8x.

3. kroženje ramen
Dihamo sproščeno. Krožimo z rameni naprej, nato pa nazaj. Roki prosto visita ob telesu. Ponovimo 8x.

4. odvrzi skrbi
Z vdihom dvignemo roki nad glavo, z izdihom izvedemo zamah z rokama naprej, obenem preidemo v predklon in kratek počep (roki prosto padeta). Po zamahu se vrnemo v izhodiščno položaj. Ponovimo 8x.

5. zasuki trupa
Dihamo sproščeno. Z rokami se križno primemo za ramena. Stopala čvrsto upremo v tla. Zasuk trupa v desno stran, pogled čez ramo. Sledi zasuk le v levo stran, pogled čez ramo. Ponovimo 8x.

6. dotikanje kolen
Dihamo sproščeno. Pokrčimo levo nogo in se z desno roko dotaknemo kolena, nato zamenjamo. Ponovimo 8x.

7. dotikanje pet
Dihamo sproščeno. Pokrčimo levo nogo in se z desno roko dotaknemo pete, nato zamenjamo. Ponovimo 8x.

8. mucek - kamela
Drži na vseh 4-ih (zapestja pod rameni, kolena pod kolki). Z vdihom dvignemo hrbet in spustimo brado na prsa (muček), nato pa spustimo hrbet in dvignemo glavo (kamela). Ponovimo 8x.

9. pes - streha
Drži na vseh 4-ih (zapestja pod rameni, kolena pod kolki). Na izdih spustimo zadnjico med pete, roke so iztegnjene (pes). Z vdihom dvignemo hrbet, roke in noge so iztegnjene, glava je med rokami, pete potisnemo ob tla (streha). Ponovimo 8x.

10. dvigi na prste in pete
Dihamo sproščeno. Dvignemo se na prste, trup je poravnal, zadržimo 2 sekundi, sledi spust in dvig na pete, zadržimo 2 sekundi. Ponovimo 8x.

O GIBANJU IN RAZVOJU ZDRAVE SKUPNOSTI V VARSTVENO-DELOVNEM CENTRU SLOVENJ GRADEC

Melita Osojnik

ŠPORTNI VDC SLOVENJ. GR.

ZJUTRAJ IMAMO TELOVADBO
IN HODIMO NA KEGLANJE,
TEKANJE. HODIMO NA SPREHODE.
ŠLI SMO TUDI NA KOŠARKO.
BILI SMO V ČRNI NA TEKU.
SLI SMO NA RAHTEL, OKOLI
ŠPARA, IMAMO TUDI FITNES
TEKASKO STEZO, BLAZINO. IN
NAMIZNI TENIS IN DRUGE
TELOVADNE PREDMETE.

LEP POZDRAV
OD KLAVDIJE.

REKREACIJA V
VDC SLOVENJ GRADCU

ZJUTRAJ V VARSTVENEM DELOVNEM CENTRU
SLOVENJ GRADCU TELOVADIMO, GIBAMO SE, KEGLA
MO V KEGLJAŠKEM KLUBU, HODIMO NA TRÉNINGE,
TECEMO IN VSAKO LETO DOBIMO NAGRADE.

BENJAMIN

BRUNO KOCBEK,

prvi direktor INCE Mengeš

1928 - 2017

Nikakor ne bi bilo prav, da bi šel mimo nas poslednji odhod tako pomembnega človeka, kot je bil Bruno Kocbek, ustanovitelj in dolgoletni direktor INCE Mengeš, neopaženo in brez besede javnega slovesa. Bilo bi tudi nespoštljivo, saj je svoje življenje posvetil ljudem, prikrajšanim za mnogo tega, kar sicer pripada navadnemu človeku, osebam z zmernimi motnjami v duševnem razvoju. In to že pred davnega pol stoletja, ko se družba niti v teoriji niti v praksi ni ukvarjala s temi osebami tako odgovorno, kot se ukvarja zadnja leta in desetletja.

Življenjska pot Bruna Kocbeka je bila res slikovita. Po rodu je bil Vipavec. Kmalu po rojstvu leta 1928 so starši, kot mnogi primorski Slovenci v tistem času, pred Mussolinijem zbežali v Maribor. Tam je končal osnovno šolo. Družina je leta 1941 spet morala bežati, tokrat pred Hitlerjem. V Ljubljani je sicer nadaljeval šolanje, a je klasično gimnazijo končal po vrnitvi v Maribor, nato pa leta 1949 še študij na pedagoški akademiji. Učiteljevati je začel v Jurovskem dolu, v Zgornji Kungoti pa je bil ravnatelj. V naše kraje se je z družino preselil leta 1960, ko je bil imenovan za ravnatelja

osnovne šole v Radomljah. Tu je živel skoraj do konca življenja. Le za nekaj časa si je zavetje pred smrtjo poiskal v domu za ostarele. Ostal je namreč sam, člani najožje družine, na katero je bil zelo navezan, so umrli pred njim. Najprej starejši sin in žena, dan pred Brunovo smrtjo pa še mlajši sin.

Mlajši sin, ki se je rodil z Downovim sindromom, je bil pravzaprav poglavitni razlog, da se je začel Bruno usmerjati na posebno področje pedagogike. Leta 1969 je v Ljubljani končal študij specialne pedagogike. Dodatno znanje mu je pomagalo, da je lahko bolje razumel potrebe svojega otroka in ga lažje usmerjal v vsakdanjem življenju. Novo znanje in svoje izkušnje je koristno uporabljal tudi v novi službi, namreč od leta 1965 v Zavodu Janeza Levca v Ljubljani, takrat ugledni in osrednji ustanovi na tem področju. Bruno je torej imel vse možnosti, da se je razvil v uspešnega in uglednega pedagoga za delo z zmerno duševno prizadetimi otroki in mladostniki: primerno splošno in specialno izobrazbo, izkušnje iz svoje družine, delovne in organizacijske izkušnje, ki jih je pridobival v zavodu, izjemno delovno zavzetost, smisel za organizacijo ter

dosledno spoštovanje vsakega človeka. Če je bil sodelavec ali varovanec, kot so rekli svojim »učencem«, še toliko bolj.

Bruno Kocbek ima neprecenljive zasluge za to, da imamo danes v Mengešu zavod, kakršnega bi zaradi svojega poslanstva želela imeti vsaka lokalna skupnost. To je Varstveno-delovni center INCE Mengeš, ki daje zavetje mnogim, ko končajo osnovno šolo s prilagojenim programom, ker se iz različnih vzrokov ne morejo enakovredno vključiti v poklicno izobraževanje ter zaposlovanje skupaj z učenci rednih osnovnih šol. Zelo pomembno pa je še nekaj drugega: Mengeš s pomočjo varovancev INCE

Mengeš razsvetljujejo posebni žarki: drugačnosti, humanosti, strpnosti, dobrovoljnosti in optimizma. Šola za življenje – nam drugim, namreč. Te smo še kako potrebni, vsak dan znova, saj tako pogosto pademo na izpitu, ko je treba osnovne človeške vrednote potrditi v praksi.

Da je Mengeš, ki je bil takrat »navadna« krajevna skupnost, postal primerno okolje za varstveno-delovni center, sta najbolj zaslužna dva moža: poleg Bruna Kocbeka še Jože Mlakar. Spoznala sta se na začetku sedemdesetih let, nato pa sta sodelovala v Zavodu Janez Levec. Po starosti in delovnih izkušnjah sicer različna, a zelo podobna po načinu razmišljanja

in vrednotah, sta začela razvijati zamisel o ustanovitvi delavnic na območju takratne občine Domžale, ki razen Posebne šole Olge Avbelj na Homcu za to populacijo ni imela drugih oblik, kamor bi starši lahko vključevali svoje otroke. Kmalu je dozorela zamisel za ustanovitev delavnic pod posebnimi pogoji. Svojo podporo so dali organi socialnega skrbstva v občinskem in republiškem merilu. Jože Mlakar se tega časa spominja takole: »V letu 1978 sva z Brunom pričela pripravljati vse potrebno za ustanovitev delavnic. V Mengšu so bili prazni skladiščni prostori Tovarne glasbil Melodija na Ropretovini. Še istega leta je bil podpisan sporazum, s katerim sta občini Domžale in Kamnik zagotovili sredstva za novi Center za usposabljanje in varstvo invalidnih oseb (INCE). Prvega septembra sva bila uradno imenovana: Bruno za direktorja, ki mora poskrbeti za zakonske in formalne pogoje za pričetek dela centra, jaz pa za tehničnega vodjo, ki mora urediti prostorske pogoje, pripraviti program dela, nabave itn. Že čez tri mesece, 28. oktobra, je bil INCE uradno odprt. Sprejeli smo dvanajst varovancev, pet let pozneje jih je bilo petinšestdeset, ko se je Bruno marca 1992 upokojil, pa že oseminosemdeset. Že po tem se vidi, kako zelo je bil tak center potreben.«

Po upokojitvi Bruna Kocbeka je Jože Mlakar vodil INCE vse do svoje upokojitve leta 2003. Dovolj dolgo, da je še naprej uresničeval vizijo in strokovni koncept svojega predhodnika, po katerem so postali znani v Sloveniji in zunaj njenih meja. Jože Mlakar verjame, da so bili uspešni tudi zato, ker so

uresničevali prepričanje prvega direktorja, da »morajo biti strokovni delavci predvsem ljudje z veliko začetnico, da morajo drugačnost sprejemati, imeti do varovancev spoštljiv odnos, skratka, naše otroke, kot je rekel, morajo imeti radi. Človek z veliko začetnico je bil tudi Bruno sam, zato smo ga zelo cenili in spoštovali.«

Tudi Pavel Smolej, ugleden strokovnjak, ki je bil trideset let direktor Varstveno-delovnega centra Tončke Hočevnar v Ljubljani, je želel povedati nekaj besed: »Ko sem izvedel, da je umrl nekdanji sodelavec Bruno Kocbek, sem pomislil na njegovo veliko vlogo pri nastajanju Varstveno-delovnega centra Tončke Hočevnar pred petdesetimi leti, prve take ustanove v Jugoslaviji. Pri soustvarjanju mreže varstveno-delovnih centrov v Sloveniji pa je vso energijo usmeril v ustanovitev varstveno-delovnega centra v Mengšu. Ta ustanova je njegova. Uspelo mu je, ker je znal pritegniti dobre sodelavce. Njegova prednost pri obravnavi oseb, motenih v duševnem razvoju, je bila v tem, ker ni bil le ustrezno izobražen, temveč je bil tudi oče prizadete otroke. Učil nas je razumevajočega odnosa do staršev in spoštovanja človeških potencialov pri naših strokovnih sodelavcih.«

»Predano življenje je življenje, ki ga je vredno živeti.« (A. Dillard) Hvala, Bruno, za to spoznanje.

Branko Lipar
Fotografije: družinski arhiv

POSVET O LAHKEM BRANJU

Zavedanje o človekovih pravicah se neza-
držno širi. Mednje sodi tudi dostopnost do
informacij. Informacije pogosto prihajajo v
pisni obliki. Pisno informacijo je treba pre-
brati. Pišemo za bralce. Zato je treba pisati
tako, da bralci napisano razumejo. Namen
piscev bralcev ne doseže zmeraj. Besedila,
ki prispejo do uporabnikov, pogosto niso ra-
zumljiva ali pa ne dovolj razumljiva. Torej se
moramo vprašati, kdo se mora prilagoditi. Ali
se mora za razumevanje besedila potruditi
bralec ali pisec? Kadar je v piščevem inte-
resu, da bo bralec besedilo lahko prebral in
ga tudi razumel, se mora potruditi pisec.
Lahko vprašamo tudi, ali so kaka besedila
namerno napisana tako, da jih bralec ne bi
razumel, ali pa se pisec le ne zna prilagoditi
bralčevim sposobnostim branja in razu-
mevanja. Ne dolgo tega se o tem vprašanju
niti ni razmišljalo. Po zaslugi Društva
LABRA, pobudnic Tatjane Knapp in Saše
Fužir ter čedalje širšega kroga sodelavcev,
se potreba po lahkem branju v Sloveniji
čedalje bolj utrjuje in zaveda se je čedalje
več ljudi.

Zadnjega januarja je Društvo Labra ob pod-
pori Ministrstva za kulturo in Evropskega so-
cialnega sklada ter v sodelovanju z Zvezo
Sožitje, Zavodom Risa, Inštitutom Integra
ter Univerzo v Mariboru organiziralo tretji po-
svet o lahkem branju.

Na posvetu so najprej nastopili govorci s
posebnimi potrebami kot samozagovorniki:
Nevenka Kos, Mojca Šmon in Aleš Sedel-
šak. Gostji z Javne agencije za knjigo sta
predstavili projekt Vključujemo in aktiviramo,

strokovni delavci Centra Dolfke Boštjančič
so predstavili uporabo tehnologije v lahkem
branju. Del posveta je bil namenjen av-
torskim pravicam in možnostim uporabe av-
torskih del v korist osebam s posebnimi
potrebami.

Dr. Aksinja Kermauner in Gašper Rus sta
navzoče seznanila s pripravo novega ro-
mana v lahkem branju z naslovom Moda in
neroda, dr. Dragica Haramija, profesorica
mariborske pedagoške fakultete, in njene
sodelavke ter študentke pa so povedale, kaj
vse nastaja na njihovi fakulteti v obliki
lahkega branja.

O svojih težavah z branjem sta spregovorila
dramska igralka Saša Pavček in Gojmir
Lešnjak - Gojc. Nekaj besed so projektu
lahkega branja namenili tudi varuhinja za
človekove pravice Vlasta Nussdorfer, vodja
službe za slovenski jezik na Ministrstvu za
kulturo dr. Simona Bergoč, poslanka Jasna
Murgel, direktorica Centra Draga dr. Valerija
Bužan, dr. Milena Ivanuš Grmek z mari-
borske pedagoške fakultete in direktorica In-
štituta za razvoj človekovih potencialov
Integra Sonja Bercko Eisenreich.

Tatjana Knapp, direktorica Zavoda Risa, je
predstavila projekt Lahko je brati, ki ga fi-
nancirata Republika Slovenija in Evropski
socialni sklad. Cilj projekta je razvoj
temeljnih usmeritev, metod in didaktičnega
gradiva ter spremljajočih orodij za lahko
branje v Sloveniji. Projekt bo predvidoma
trajal do sredine prihodnjega leta. V slogu
lahkega branja so cilji projekta in pomen
lahkega branja predstavljeni takole:

Projekt **LAHKO JE BRATI**

**Razvoj temeljnih usmeritev, metod, didaktičnih gradiv
in spremljajočih orodij za lahko branje v Sloveniji**

Nastalo bo veliko dobrih stvari za lahko branje.

Nastal bo **PRIROČNIK**.

Nastale bodo **SLIKE**.

Ljudem bomo svetovali,
katere lažje **BESEDE** lahko uporabijo.

Ljudi bomo **naučili delati lahko branje**.

LAHKO BRANJE JE ZELO POMEMBNO.

LAHKO BRANJE POTREBUJEMO.

LAHKO BRANJE JE TUDI PRAVICA.

LJUDJE IMAMO PRAVICO, DA RAZUMEMO,
KAJ NAM KDO HOČE POVEDATI.

VEČ PODATKOV O PROJEKTU DOBITE NA ZAVODU RISA.

Pokličite na telefonsko številko
040 712 392

Pišite na e-poštni naslov
info@risa.si

Poiščite nas na Facebooku.

Projekt je bil izbran na javnem razpisu »Jezikovna integracija ranljivih skupin govorcev v Republiki Sloveniji«.

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.

PUSTNO RAJANJE MEDOBČINSKEGA DRUŠTVA SOŽITJE

Zima ne bo več dolgo opletala z zoprno mrzlim repom, saj so jo na tradicionalnem pustovanju preganjale maske. Tudi mi smo poskrbeli, da bo zime kmalu konec. Člani medobčinskega društva Sožitje iz Mengša smo se zbrali v Diskoteki Šporn v Radomljah. Hvala gospodu Cerarju za vsakoletno gostoljubje, ki nam omogoči prešerno popoldansko druženje že tradicionalno na ponedeljek pred pustnim torkom. Letos smo občudovali miške, čarovnice, škratke, kapetanki, gusarje, kavboje in še mnogo drugih. Glasbo nam je vrtel DJ David in po

njegovih taktih so se maskare veselo vrtele in rajale. Najboljše tri maske je določila strokovna žirija, ki je imela težko delo. Letošnje leto so dobili nagrade indijanec, kapitanki in gusar. Nagrajenci so bili veseli dobrot, ki so jih prejeli. Vsi smo se sladkali s slastnimi krofi in si gasili žejo s kokakolo. Časa je bilo dovolj za ples in klepet. Prijetno je bilo in popoldne se je hitro prevesilo v večer, ko smo polni lepih vtisov odšli domov.

Metka Mestek, Sožitje Mengeš

PRVI POMLADNI DAN – DAN DOWNOVEGA SINDROMA

Za Downov sindrom sta odločilni dve števili: enaindvajset in tri. Trije kromosomi namesto dveh na enaindvajsetem kromosomskem paru. Zato so za dan Downovega sindroma izbrali enaindvajseti dan v tretjem mesecu leta, torej 21. marec. Že nekaj let na ta dan predsednik republike sprejme skupino oseb z Downovim sindromom in njihove spremljevalce. Tudi letos jih je sprejel.

Sekcija za Downov sindrom je bila v sklopu Zveze Sožitje ustanovljena pred dvajsetimi leti. Zdaj je društvo samostojno. S svojo dejavnostjo se lahko pohvalijo. O njihovem delovanju smo pisali v prvi letošnji številki Našega zbornika. Ob dnevu Downovega sindroma pa se ozrimo nekaj desetletij nazaj. Kako je bilo takrat v Sloveniji poskrbljeno za otroke z Downovim sindromom. Recimo pred petdesetimi leti, ko se je govorilo še o mongolizmu.

Poučevala sem v drugem razredu Posebne osnovne šole pri Zavodu Janeza Levca v Ljubljani. V razredu sta bili tudi dve deklici z Downovim sindromom, Stanka in Ivica. Živeli sta pri starših vsaka v enem koncu Ljubljane. Ivico je spremljala na avtobusu navadno mama, Stanko pa so izmenično spremljali mama, oče ali stara mama. Tudi Stanka se je vozila v šolo z avtobusom. Na avtobusu sva se pogosto srečali. Stanka je bila debelušna in zelo zgovorna, čeprav se je najraje pogovarjala sama s seboj. Pa tudi brala je. Čeprav je bila šele v drugem razredu, je besedila z velikimi tiskanimi črkami brala precej tekoče, razumela ni prav veliko, a brala je z veseljem. Z branjem, govorjenjem in s pojavo je sicer pritegovala pozornost, a se ne spomnim, da bi kdaj izzvala

negativne odzive potnikov. Ljudje, ki so se vozili na isti avtobusni progi in ob enakem času kot Stanka, so se je navadili. Čeprav je od tega minilo že dobrega pol stoletja, starši Stanke niso skrivali, niso je zapirali, bila je vidna. Podobno je bilo z Ivico.

V zadnjih letih se pogosto poudarja, da so otroci z Downovim sindromom sposobni opismenjevanja in da se jih za učenje te spretnosti ne bi smelo prikrajševati. S tem se povsem strinjam, a hočem povedati to, da se je v Sloveniji, vsaj v času, do katerega seže moj spomin, opismenjevalo tudi otroke z Downovim sindromom. Vse, ki so bili tega sposobni. Pravzaprav to ne velja le za Downov sindrom, temveč za vse otroke z motnjami v duševnem razvoju. Dokler ni bilo oddelkov vzgoje in izobraževanja, takrat še imenovanih oddelki za usposabljanje, so vsi učenci napredovali po svojih zmožnostih v razredih posebne šole. Tudi v oddelkih za delovno usposabljanje je bilo opismenjevanje del izobraževalnega programa za vse, ki so to zmogli. Letos umrli profesor dr. Anton Kotar, ki je specialnopedagoško pot začel v posebni šoli v Novem mestu in nadaljeval v oddelkih za delovno usposabljanje v Ljubljani, se je prav posebej zavzel za opismenjevanje. Tudi v programih društvenih dejavnosti, tako je večkrat poudarjal, je treba pridobljeno znanje obnavljati in ga tako ohranjati. Zelo dobro je razumel, zakaj starši želijo, da bi se njihovi otroci opismenili.

Res je, da predsedniki in župani ali druge pomembne osebe pred petdesetimi leti niso prirejali sprejemov za osebe s posebnimi potrebami, specialni pedagogi pa so vedeli,

kaj otroci potrebujejo in kaj želijo tudi njihovi starši. Takrat resda ni bilo društva, ni bilo tolikšne zavzetosti staršev, ni bilo literature, ni bilo medijske pozornosti, vidni so bili le posamezniki ... Pa vendar, tudi takrat smo se že intenzivno ukvarjali z izobraževanjem, vzgojo in usposabljanjem otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami. Začetek ni bil v tem tisočletju, pa tudi ne pred pol stoletja.

V Sloveniji sega začetek skrbi za osebe z motnjami v duševnem razvoju v začetek prejšnjega stoletja. Bil je skromen, a brez začetka, četudi skromnega, tudi ne bi bilo današnjega razcveta skrbi za te ljudi: novorojence, otroke, mladostnike, starejše. Vsak čas prinese svoje in razvoj gre v pozitivni smeri.

Tereza Žerdin

POSEBNE ZGODBE

Sredi marca je bila v ljubljanskem kinu Dvor predpremiéra dokumentarnega filma *Posebne zgodbe*, zgodbe otrok in mladostnikov z avtizmom. Scenarij za film je nastal v Izobraževalnem programu Televizije Slovenije, napisala ga je Milica Prešeren, režiral pa Marko Naberšnik. Strokovna sodelavka pri nastajanju filma je bila dr. Branka D. Jurišić, vodja Izobraževalnega centra Pika, ki deluje v sklopu Centra Janeza Levca v Ljubljani. Film je bil na televiziji prvič predvajan drugega aprila, ker je ta dan namenjen ozaveščanju ljudi o osebah z avtizmom.

V filmu *Posebne zgodbe* je predstavljeno življenje predšolskega dečka Viktorja in štirih mladostnikov: Tamare, Bora, Aleka in Tadeja ter njihovih družin. Njihov svet ni črno-bel, je naš in njihov, svet, ki ga njihovi bližnji zelo dobro poznajo. Tako je bilo zapisano v vabilu.

Tudi za tiste, ki vsaj nekoliko poznamo svet avtizma, je bil izbor zgodb presenečenje. Kako neverjetno širok je spekter posebnosti, ki so združene pod pojmom avtizma. Tadej na primer potrebuje celo uro, da izstopi iz avta, da opravi vse svoje obrede. Od svojcev »zahteva«, da se natančno držijo za-

poredja dejavnosti, ker gre sicer vse narobe. Njegovo življenje je ena sama rutina, sprememb ne prenese. Lahko si mislimo, kakšno obvladovanje čustev to zahteva od staršev. Film ne izpostavlja čustev, prikazuje le resničnost, ki jo lahko vidimo. Čustva prihajajo sama od sebe. Tudi to je odlika tega filma, poleg vsega drugega.

Na drugem delu tega širokega spektra je recimo Bor, za katerega njegova učiteljica glasbe napove, da bo nekoč lahko korepetitor v kaki šoli, kjer bo na klavirju spremljal petje, telovadbo, ritmične vaje ali druge dejavnosti učencev. Fant ima namreč popoln posluš in neverjetno sposobnost posnemanja glasbe, ki jo sliši.

Kako bo z Viktorjem, ko bo začel hoditi v šoli? Kdo ve. Zdaj ga učijo sporočati svoje potrebe tako, da bi jih domači, učitelji, vrstniki čim bolje razumeli. Pa tudi njegovo okolje bo treba opremiti z znanjem in spretnostmi, kako povedati stvari tako, da jih bo razumel. Zelo konkretno, brez prisposodob, brez šal.

Tamara, ki študira na akademiji za likovno umetnost, v smehu pove, kako je z njenim dojemanjem šal. Ljudem se zdi čudna, ker ne razume šal. Ker ji je treba povedati, zakaj

je neka šala smešna. Njej se pač ne zdi. In poleg drugih čudaštev mora občasno tudi pojasniti, zakaj mora od časa do časa dirjati po vrtu in verjetno tudi kje drugje. Domači to njeno posebnost sprejemajo z razumevanjem, a prej so morali izvedeti, da sodi ta nenadzorovana potreba po nenadnem gibanju v sklop raznolikih čudnih oblik vedenja neke bolezni, sindroma, potreba po teku pa je le eden od simptomov. O Tourettovem in Aspergerjevem sindromu, ki sodita med različice avtizma, se je Tamara tudi sama že dodobra poučila.

Tudi Alek izstopa z risarskimi sposobnostmi, a drugače kot Tamara, ki na prvi pogled slika divje, tako kot divje dirka naokoli. Alek je natančen pri vsaki potezi, njegova risba pa natančen posnetek nečesa. O tem, kaj po-

čne poleg risanja, se bomo še pozanimali. Tako kot njegovo zgodbo bomo v naslednjih številkah Našega zbornika predstavili tudi zgodbe drugih akterjev tega filma. Alek zdaj hodi v varstveno-delovni center, ki deluje v sklopu INCE v Mengšu. Alekove starše skrbi, kako bo z njim v prihodnosti. Enake skrbi imajo tudi drugi starši, ki so po predstavitvi dokumentarca o njihovih otrocih spregovorili za občinstvo.

Dokumentarni film Posebne zgodbe seznani gledalca s širokim spektrom avtističnih motenj in je še en korak k prepoznavanju, razumevanju in sprejemanju teh ljudi in njihovih družin. Čudnih, čudaških, čudovitih, kot pravi Branka D. Jurišić, specialna pedagoginja, ki je tem ljudem zlezla pod kožo.

POGOVOR S SCENARISTKO MILICO PREŠEREN:

Kako se vam je porodila zamisel za film o osebah z avtizmom?

O avtizmu sicer lahko veliko slišimo in preberemo, če pa želimo razumeti, kakšno je resnično življenje ljudi z avtizmom, kaj ta vzame in kaj da, potem ga moramo pogledati tudi skozi oči tistih, za katere je to vsak-

danjost. Svet ni samo naš, je tudi njihov, in prav je, da ga spoznamo v vsem njegovem bogastvu in raznolikosti.

Ste že pred pisanjem scenarija poznali kako osebo z avtizmom ali pa ste poznali značilnosti teh oseb?

Osebnostno nisem poznala nikogar*, sem pa o avtizmu, njegovih značilnostih, marsikaj vedela iz teorije že prej. Vsekakor pa je to bil šele začetek dolge poti raziskovanja in priprave scenarija.

Ste že prej pripravili kako oddajo na temo oseb z motnjami v duševnem ali telesnem razvoju?

Sem, vendar v sklopu drugačnega tipa oddaj, studijske izobraževalno-svetovalne oddaje Televizije Slovenija Turbulenca, kjer smo se že večkrat lotili tem s tega področja.

Kako ste se lotili priprave scenarija?

Kot sem že prej omenila*, bilo je veliko raziskovanja, brskanja po različnih virih, literaturi, pogovorov, posvetovanj, srečanj z mnogimi, ki imajo katero od avtističnih motenj, ki s tako osebo živijo ali z njo sodelujejo, da ne omenjam stroke, ki je pogoj za izobraževalno vsebino.

Kdo vam je pomagal pri tem raznolikem in zelo posrečenem izboru ljudi z avtizmom?

Neprecenljivo oporo sem imela v specialni pedagoginji dr. Branki D. Jurišić, tako po njeni strokovni kot človeški plati, saj je s svojim znanjem, izkušnjami iz dolgoletne prakse, odpiranjem vrat številnih družin, v katerih so osebe z avtizmom, pomagala pisati naše televizijske Posebne zgodbe.

Koliko časa sta trajala priprava in samo pisanje scenarija?

Težko bi to opredelila z neko časovno enoto, saj moje novinarsko in scenaristično delo, tako kot moja osebnost, terjajo radovednost, odprtost do novih informacij, vsebin, ljudi, vsega, kar posamezniku daje širino, pogloblja njegovo znanje, poteši njegovo vedoželjnost. In ko se lotiš neke teme, se iz vsega tega počasi izluščijo relevantne informacije, odpirajo nova vprašanja in poti do njihovih odgovorov. Kljub trdnemu ogrodju, zasnovi in vsemu, zapisanemu v scenariju, pa mora biti v njem dovolj prostora, da

zgodbe, ljudje, dogodki, življenje zadihajo spontano in sproščeno.

Kako so vas sprejele družine oseb z avtizmom in kako ste sploh navezali stik, recimo s Tadejem, za katerega domnevam, da ima težave pri vzpostavljanju socialnih odnosov?

Neizmerno sem jim hvaležna, da so me sprejeli tako odprto in toplo. Mislim, da je bil ključ v spoštovanju in iskrenem namenu slišati njihov glas, dati jim možnost in priložnost spregovoriti o vsem, kar jih žalosti in veseli, kar čutijo, doživljajo. Komunikacija, pogovor med nami pa je potekal različno. Ker sva se z Markom (režiserjem) večkrat že pred snemanjem srečevala z njimi, jih obiskala tudi pri njih doma, smo pravzaprav vsi bolje spoznali drug drugega in tako stkali posebne vezi. Če želiš nekoga razumeti, z njim navezati stik, pa niso vedno najpomembnejše le besede. Včasih pomaga stisk roke, pogled, nasmeh ...

Vas je kdo od povabljenih zavrnil?

V resnici so pogovori potekali z več osebami z avtizmom, kot jih je potem nastopilo v filmu. Njegova dolžina je namreč narekovala tudi manjše število sodelujočih, zato je na koncu šlo za ožji izbor. Od povabljenih je sodelovanje zavrnil, ali bolje rečeno pojasnil težavo, ki ga ovira, da bi stopil pred kamero, le eden. So pa bila pa srečanja in pogovori z njim prav tako dragoceni, saj je odprl vrata v še en kotiček sveta življenja z avtizmom in ga tako pomagal bolje razumeti.

Ste si v Mladinskem gledališču morda ogledali predstavo Slovenska popevka, v kateri je s poklicnimi igralci sodelovala tudi skupina oseb z motnjami v duševnem razvoju?

Žal ne.

POGOVOR S STROKOVNO SODELAVKO BRANKO D. JURIŠIČ:

Pri nastajanju dokumentarca ste bili strokovna sodelavka. Kakšna je bila vaša konkretna vloga v tem sodelovanju?

To je bila prijetna vloga, ker sem večinoma odgovarjala na vprašanja novinarki in scenaristke Milice Prešeren. Nekaj odgovorov sem povedala v kamero, nekaj napotkov pa je želela tudi o družinah in posameznikih, s katerimi so delali posebne zgodbe. Ko nekdo zna vprašati, je preprosto odgovarjati. Milica Prešeren zna.

O avtizmu veste veliko. Kdaj ste se prvič srečali z njim?

Z osebami z avtizmom sem odraščala – v hiši čez cesto sta bila brata z motnjo v duševnem razvoju in avtizmom. Takrat teh besed seveda nisem poznala, spoznala pa sem bistvo »drugačnega« vedenja in sporazumevanja. Besedo sem prvič prebrala v neki knjigi, ko sem bila v srednji šoli.

Kako ste pridobivali znanje in védenje o avtizmu?

Med študijem sem veliko brala in se učila iz knjig, tega po študiju seveda nisem opustila. Moja prva zaposlitev pa je bila v oddelku za avtizem, na Janezu Levcu.

Kako ste se z avtizmom prvič srečali kot specialna pedagoginja?

Vpisala sem se na študij specialne pedagogike, ker sem mislila, da je to študij o avtizmu. Ko ga v prvem letniku ni nihče omenil, sem se sama lotila študija in kar začela pisati diplomu o avtizmu. Pozneje je iz tega nastala knjiga.

Zakaj je avtizma zdaj več kot včasih, če zanemarimo odkrivanje in diagnosticiranje?

Zakaj bi to zanemarili – to je verjetno največja povezava. Veliko otrok, ki bi imeli pred desetimi ali dvajsetimi leti diagnozo motnja v duševnem razvoju, ima danes diagnozo avtistična motnja (AM). Veliko je tudi tistih, ki bi bili v preteklosti le nenavadni in posebni, danes pa imajo avtistično motnjo. Zato rečemo, da gre za spekter avtističnih motenj. Poleg odkrivanja in diagnosticiranja je še domneva o prepletu genetskih in okoljskih dejavnikov (nevrotoksini).

Kako se pri avtizmu kaže razvojni in nevrološka motnja?

Razvojna motnja pomeni, da se pojavi v zgodnjem otroštvu. Nevrološka motnja pa pomeni, da delujejo možgani drugače. Oboje pomeni, da imamo pedagogi (in starši) manjši vpliv, kot bi si želeli. Otrok se drugače razvija in uči, svet doživlja drugače, sporazumeva se drugače. Lahko bi torej tudi rekli, da se izraža tudi v naši nemoči.

Strokovnjaki si niso enotni v tem, ali je Aspergerjev sindrom le različica avtizma ali pa je posebna motnja. Imate svoje stališče o tej dilemi?

Vse bolj prevladuje mnenje, da je to ena motnja. Novejše klasifikacije – Diagnostični in statistični priročnik duševnih motenj (DSM-V) Aspergerjevega sindroma niti ne omenja več, temveč govori le še o spektru avtistične motnje.

Zakaj je avtizem povezan s številnimi spornimi terapijami in teorijami?

Ker je to najhitreje rastoča razvojna motnja – zanjo ne vemo natančno, kaj je vzrok, zdravila ni, motnja traja vse življenje in je povezana s socialnimi stiki in sporazumevanjem na neki skrivnostni način. Počutimo se razmeroma nemočni, otroke pa imamo najrajši na svetu. Zato smo lahka tarča, ki jo dober marketing hitro izkoristi, ko nam prodaja neko novo zdravilo (ki ga recimo pojemo) ali neko zdravljenje (nekaj, kar moramo početi), da težav ne bo več.

Hvala za odgovore in uspešno delo še naprej.

Tereza Žerdin

USTVARJAJMO SKUPAJ

Tanja Šoštarič Tasič, Center Janeza Levca Ljubljana
OE Oddelki vzgoje in izobraževanja Jarše

POMLADANSKI VRTIČEK

